

Відбір команди України
на XVI Міжнародну олімпіаду з лінгвістики

7 і 8 квітня 2018 р.

Розв'язки задач першого туру

1. Турецька мова

Давальний відмінок утворюється додаванням до кореня (форми називного відмінка) голосної, причому якщо корінь закінчувався на глуху приголосну, то вона одзвінчується, а якщо на голосну, то перед голосною кінцівки додається *у*.

Голосною в закінченні буде *е*, якщо останньою голосною кореня був один зі звуків *і*, *е* чи їхніх заокруглених відповідників *ï*, *ö*; інакше голосна в закінченні — *а*. Дане правило (гармонія голосних) діє в усіх представлених відмінках.

Закінчення місцевого та аблативного відмінків складаються з приголосної *д* або *т* (*д*, якщо корінь закінчується на голосну або дзвінку приголосну, інакше — *т*), відповідної голосної та літери *п* для аблативу.

Відповіді:

Називний	Давальний	Переклад
hesap	hesaba	<i>рахунок</i>
vatan	vatana	<i>батьківщина</i>
dünya	dünyaya	<i>світ</i>

Називний	Місцевий	Переклад
oyun	oyunda	<i>гра</i>
çarşı	çarşıda	<i>ринок</i>
parmak	parmakta	<i>палець</i>
hap	hapta	<i>нігулка</i>

Називний	Аблатив	Переклад
otobüs	otobüsten	<i>автобус</i>
çavuş	çavuştan	<i>сержант</i>
turizm	turizmden	<i>туризм</i>

2. Давньооперський клинопис

Такероу Хаяші Сато

Текст записується зліва направо. Кожен символ клинопису позначає одну літеру або один склад вигляду *приголосний* + *a*, причому за цим записом однозначно встановити, чи буде після приголосного йти літера *a*, неможливо. Якщо ж після приголосного стоїть символ для *a*, ця комбінація позначає склад із довгим *ā*.

Таблиця символів, які можна відновити з умови задачі, має такий вигляд:

𐎀	𐎁	𐎂	𐎃	𐎄	𐎅
<i>a</i>	<i>i</i>	<i>u</i>	<i>b(a)</i>	<i>ç(a)</i>	<i>d(a)</i>
𐎆	𐎇	𐎈	𐎉	𐎊	𐎋
<i>h(a)</i>	<i>m(a)</i>	<i>n(a)</i>	<i>p(a)</i>	<i>r(a)</i>	<i>š(a)</i>
𐎌	𐎍	𐎎	𐎏	𐎐	𐎑
<i>t(a)</i>	<i>v(a)</i>	<i>x(a)</i>	<i>y(a)</i>	<i>z(a)</i>	<i>θ(a)</i>

Символ \ розділяє слова в тексті.

У тексті містяться слова *dārayavauš*, *patiyāiša*, *vašnā*, *auramazdāha* та *xšaravā* (саме в такому порядку):

```

KI 𐎀 𐎁 𐎂 𐎃 𐎄 𐎅 \ 𐎆 𐎇 𐎈 𐎉 𐎊 𐎋 \ 𐎌 𐎍 𐎎 𐎏 𐎐 𐎑 \ 𐎒 𐎓 𐎔 𐎕 𐎖 𐎗 𐎘 𐎙 𐎚 𐎛 \
𐎜 𐎝 𐎞 𐎟 𐎠 𐎡 𐎢 𐎣 𐎤 𐎥 𐎦 𐎧 𐎨 𐎩 \ 𐎪 𐎫 𐎬 𐎭 𐎮 𐎯 𐎰 𐎱 𐎲 𐎳 𐎴 𐎵 𐎶 𐎷 𐎸 𐎹 𐎺 𐎻 \
𐎼 𐎽 𐎾 𐎿 \ 𐏀 𐏁 𐏂 𐏃 𐏄 𐏅 𐏆 𐏇 𐏈 𐏉 𐏊 𐏋 𐏌 𐏍 𐏎 𐏏 𐏐 𐏑 𐏒 𐏓 𐏔 𐏕 𐏖 𐏗 𐏘 𐏙 𐏚 \
𐏛 𐏜 𐏝 𐏞 𐏟 𐏠 𐏡 𐏢 𐏣 𐏤 𐏥 𐏦 𐏧 𐏨 𐏩 𐏪 𐏫 𐏬 𐏭 𐏮 𐏯 𐏰 𐏱 𐏲 𐏳 𐏴 𐏵 𐏶 𐏷 \
𐏸 𐏹 𐏺 𐏻 𐏼 𐏽 𐏾 𐏿 𐏰 𐏱 𐏲 𐏳 𐏴 𐏵 𐏶 𐏷 𐏸 𐏹 𐏺 𐏻 𐏼 𐏽 𐏾 𐏿

```

Додаткові слова:

𐎀 𐎁 𐎂	adam	𐎁 𐎂 𐎃 𐎄	mayuxa
𐎄 𐎅 𐎆	puça	𐎑 𐎀 𐎁 𐎂 𐎃	θātiy
𐎃 𐎑 𐎀	yaθā	𐎄 𐎅 𐎆 𐎇 𐎈 𐎉 𐎊	xšayārša
𐎀 𐎁 𐎂 𐎃 𐎄	abavam	𐎄 𐎅 𐎆 𐎇 𐎈 𐎉 𐎊 𐎋	xšāyaθiya

Слова з завдання 2:

nabunaita   𐎁 𐎂 𐎃 𐎄 𐎅 𐎆 𐎇 𐎈   haxāmanišiya   𐎆 𐎇 𐎈 𐎉 𐎊 𐎋 𐎌 𐎍 𐎎 𐎏 𐎐 𐎑 𐎒 𐎓

Порядок слів:

речення: підмет — додаток — присудок

група іменника: вказівний займенник — прикметник — іменник

В іменників, що позначають людей, граматичний рід відповідає біологічній статі. У тварин рід залежить не від статі, а від розміру: чоловічий рід — «великий», жіночий рід — «маленький». Відповідно, розмір тварин передається не прикметником, а граматичним родом. Він відображається на вказівному займеннику, який стоїть перед ним (якщо такий є), а також у формі дієслова.

Вказівні займенники:

	цей	той
чоловічий рід	<i>kan</i>	<i>an</i>
жіночий рід	<i>kak</i>	<i>ak</i>

Структура дієслова: корінь + [-*ka-*] + закінчення. Суфікс *-ka-* означає теперішній час, його відсутність — минулий. Закінчення залежить від підмета:

- *-di'* — одиниця чоловічого роду;
- *-li'* — одиниця жіночого роду;
- *-bi'k* — двоїна (два об'єкти) будь-якого роду.

Словник:

Іменники	
avukdu	старий
bolu	ящірка
du	чоловік
kalala	тарган
maali	пацюк
ta'kwa	жінка
wa'la	собака
yasi'	вдова

Прикметники	
gwaama	божевільний
ki'ki'n	брудний
makkasi'ki'k	тихий

Дієслова	
da'li'	сидіти
gla	плакати
kwaak	шукати
pi'li'	бігти
sava	дивитися
si'k	сміятися
vatnya	убивати

Структура *X okwi Y* має різне значення залежно від закінчення дієслова:

- «*X* разом з *Y*», якщо закінчення *-di'/-li'* (однина);
- «*X* та *Y*», якщо закінчення *-bi'k* (двоїна).

Речення 16 із завдань перекласти неможливо: коли підмет позначає тварину, закінчення дієслова в однині повинно вказувати на її розмір (*-di'/-li'*). Перекласти ж словосполучення «брудний собака» без уточнення, великий собака чи малий, не можна.

Також не вдається перекласти речення 18: по-перше, дієслово ніяк не узгоджується з прямим додатком, тому уточнення «великий» чи «маленький» можна було б зробити лише з допомогою вказівного займенника, який тут відсутній; по-друге, це було б можливо, лише якби додаток позначав тварину.

Решту відповідей подано нижче.

- 11 **avukdu okwi ta'kwa pi'li'kadi'**
Старий біжить разом із жінкою.
- 12 **ki'ki'n bolu kak wa'la kwaakdi'**
Велика брудна ящірка шукала цього маленького собаку.
- 13 **ta'kwa pi'li'bi'k**
Дві жінки бігли.
-
- 14 Той старий дивиться на цю божевільну вдову.
an avukdu kak gwaama yasi' savakadi'
- 15 Маленький пацюк убив таргана.
maali kalala vatnyali'
- 17 Чоловік разом із тим великим собакою вбив брудну ящірку.
du okwi an wa'la ki'ki'n bolu vatnyadi'

Кожен рядок поданого тексту має певну структуру:

1. Остання літера позначає приголосний звук. Усі такі приголосні називатимемо *правими елементами*. За винятком *ṛ* (рядки 1 та 6) праві елементи не повторюються.
2. Якщо відкинути останній приголосний, отримаємо послідовність або голосних звуків (рядки 1—4), або сполучень звуків *приголосний + a* (рядки 5—14), причому голосні представлені по одному разу, а серед приголосних є лише один, представлений двічі, — *h* (рядки 5 і 14). Усі отримані слова назвимо *лівими елементами*.

Наприклад, у сьомому рядку лівими елементами є *ṅa*, *ta*, *ṅa*, *ṇa* та *pa*, а правим елементом є *m*.

Односкладові слова, що трапляються в умові задачі (якщо не брати до уваги поданий на початку текст), можна розбити на групи:

Слово	Значення
голосний + <i>t</i>	даний голосний
приголосний + <i>a</i>	даний приголосний
короткий голосний	даний голосний та його довгий відповідник
лівий елемент + правий елемент	значення лівих елементів, починаючи з даного лівого та закінчуючи тим, що йде перед даним правим елементом

Відповіді до завдання 1:

Слово	Уривок із тексту	Значення
<i>ṛt</i>	—	<i>ṛ</i>
<i>ut</i>	—	<i>u</i>
<i>a</i>	—	<i>a</i> та <i>ā</i>
<i>la</i>	—	<i>l</i>
<i>śal</i>	<i>śa ṣa sar hal</i>	глухі непарні приголосні та <i>h</i>
<i>ec</i>	<i>e oṅ ai auc</i>	довгі голосні, непарні за довгістю
<i>ac</i>	<i>a i uṅ ṛ ḷk e oṅ ai auc</i>	усі голосні
<i>b^haṣ</i>	<i>b^hañ g^ha ḍ^ha d^haṣ</i>	дзвінки придихові приголосні, крім <i>j^h</i>
<i>ic</i>	<i>i uṅ ṛ ḷk e oṅ ai auc</i>	голосні, крім <i>a</i> та <i>ā</i>
<i>j^hay</i>	<i>j^ha b^hañ g^ha ḍ^ha d^haṣ ja ba ga ḍa daś k^ha p^ha c^ha ṭ^ha t^ha ca ṭa tav ka paṇ</i>	парні приголосні
<i>aś</i>	<i>a i uṅ ṛ ḷk e oṅ ai auc ha ya va raṭ laṇ ṅa ma ṅa ṇa nam j^ha b^hañ g^ha ḍ^ha d^haṣ ja ba ga ḍa daś</i>	голосні та дзвінки приголосні
<i>śar</i>	<i>śa ṣa sar</i>	глухі непарні приголосні

Відповіді до завдання 2:

Слово	Уривок із тексту	Значення
<i>jaś</i>	<i>ja ba ga ɖa daś</i>	дзвінкі парні непридихові приголосні
<i>al</i>	<i>a i uŋ ɾ ʎk e oŋ ai auc ha ya va raɕ laŋ ña ma ña ña nam j^ha b^hañ g^ha ɖ^ha d^haʂ ja ba ga ɖa daś k^ha p^ha c^ha t^ha t^ha ca ɕa tav ka pay sa sa sar hal</i>	усі звуки
<i>i</i>	—	<i>i ta i</i>
<i>yar</i>	<i>ya va raɕ laŋ ña ma ña ña nam j^ha b^hañ g^ha ɖ^ha d^haʂ ja ba ga ɖa daś k^ha p^ha c^ha t^ha t^ha ca ɕa tav ka pay sa sa sar</i>	приголосні, крім <i>h</i>
<i>am</i>	<i>a i uŋ ɾ ʎk e oŋ ai auc ha ya va raɕ laŋ ña ma ña ña nam</i>	голосні й непарні дзвінкі приголосні

Відповіді до завдання 3:

Слово	Уривок із тексту	Значення
<i>val</i>	<i>va raɕ laŋ ña ma ña ña nam j^ha b^hañ g^ha ɖ^ha d^haʂ ja ba ga ɖa daś k^ha p^ha c^ha t^ha t^ha ca ɕa tav ka pay sa sa sar hal</i>	приголосні, крім <i>y</i>
<i>Придихові приголосні не можна записати, оскільки відповідні ліві елементи розташовані не поспіль.</i>		
<i>k^har</i>	<i>k^ha p^ha c^ha t^ha t^ha ca ɕa tav ka pay sa sa sar</i>	глухі приголосні
<i>yam</i>	<i>ya va raɕ laŋ ña ma ña ña nam</i>	непарні дзвінкі приголосні, крім <i>h</i>
<i>yal</i>	<i>ya va raɕ laŋ ña ma ña ña nam j^ha b^hañ g^ha ɖ^ha d^haʂ ja ba ga ɖa daś k^ha p^ha c^ha t^ha t^ha ca ɕa tav ka pay sa sa sar hal</i>	усі приголосні
<i>har</i>	<i>ha ya va raɕ laŋ ña ma ña ña nam j^ha b^hañ g^ha ɖ^ha d^haʂ ja ba ga ɖa daś k^ha p^ha c^ha t^ha t^ha ca ɕa tav ka pay sa sa sar</i>	
<i>hal</i>	<i>ha ya va raɕ laŋ ña ma ña ña nam j^ha b^hañ g^ha ɖ^ha d^haʂ ja ba ga ɖa daś k^ha p^ha c^ha t^ha t^ha ca ɕa tav ka pay sa sa sar hal</i>	
<i>Голосні та h не можна записати, оскільки перше h стоїть не на кінці рядка, а друге не стоїть поруч із переліком голосних.</i>		

Переклади:

A	Keletere (mögöttem) egy kő van. Délre két kő van. Jobbra nincs kő.	На сході (за мною) один камінь. На півдні два камені. Справа нема каменів.
B	Délre (balra) nincs kő. Északra egy kő van. Mögöttem két kő van.	На півдні (зліва) нема каменів. На півночі один камінь. За мною два камені.
C	Északra (előttem) nincs kő. Nyugatra egy kő van. Jobbra két kő van.	На півночі (переді мною) нема каменів. На заході один камінь. Справа два камені.
D	Nyugatra (jobbra) két kő van. Északra egy kő van. Balra nincs kő.	На заході (справа) два камені. На півночі один камінь. Зліва нема каменів.

Структура твердження:

сторона світу та/або сторона відносно людини — кількість каменів.

északra	на півночі
délre	на півдні
nyugatra	на заході
keletere	на сході

jobbra	справа
balra	зліва
mögöttem	ззаду
előttem	спереду

Каменів	Угорською	Дослівно
0	nincs kő	нема каменів
1	egy kő van	один камінь є
2	két kő van	два камені є

Відповідь:

		A	●			
		←				
		●	●	●		
●	C ↑		●			●
B		●		●		D ↓
←						
			●			